

Potrzeby opiekuńcze niesamodzielných osób starszych Usługi społeczne skierowane do osób starszych

Zofia Szweda-Lewandowska

zszwed@sgh.waw.pl

Instytut Gospodarstwa Społecznego

Szkoła Główna Handlowa

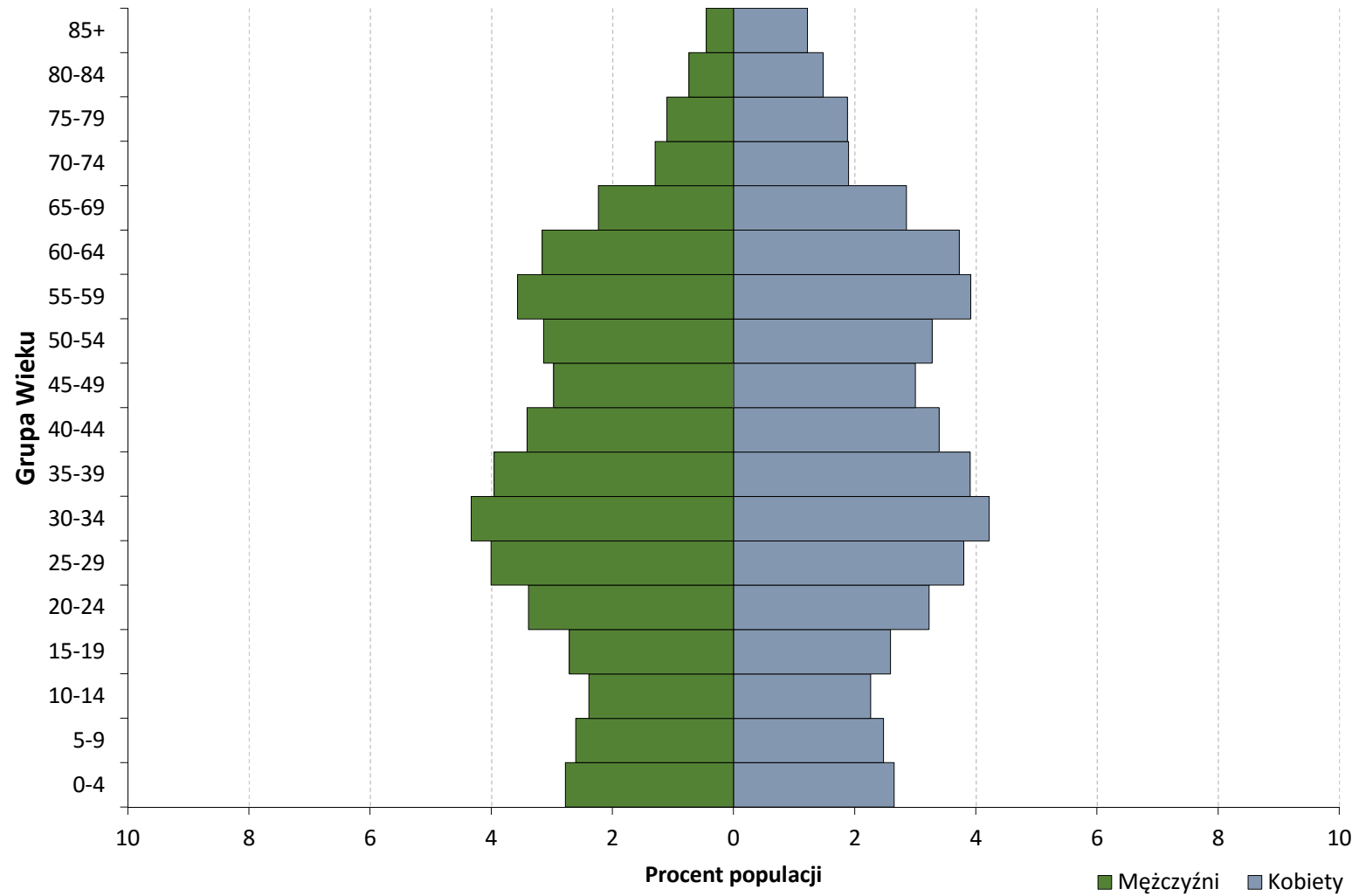
Wojewódzki Urząd
Pracy w Łodzi

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

Struktura ludności według płci i wieku (2015)

Okres

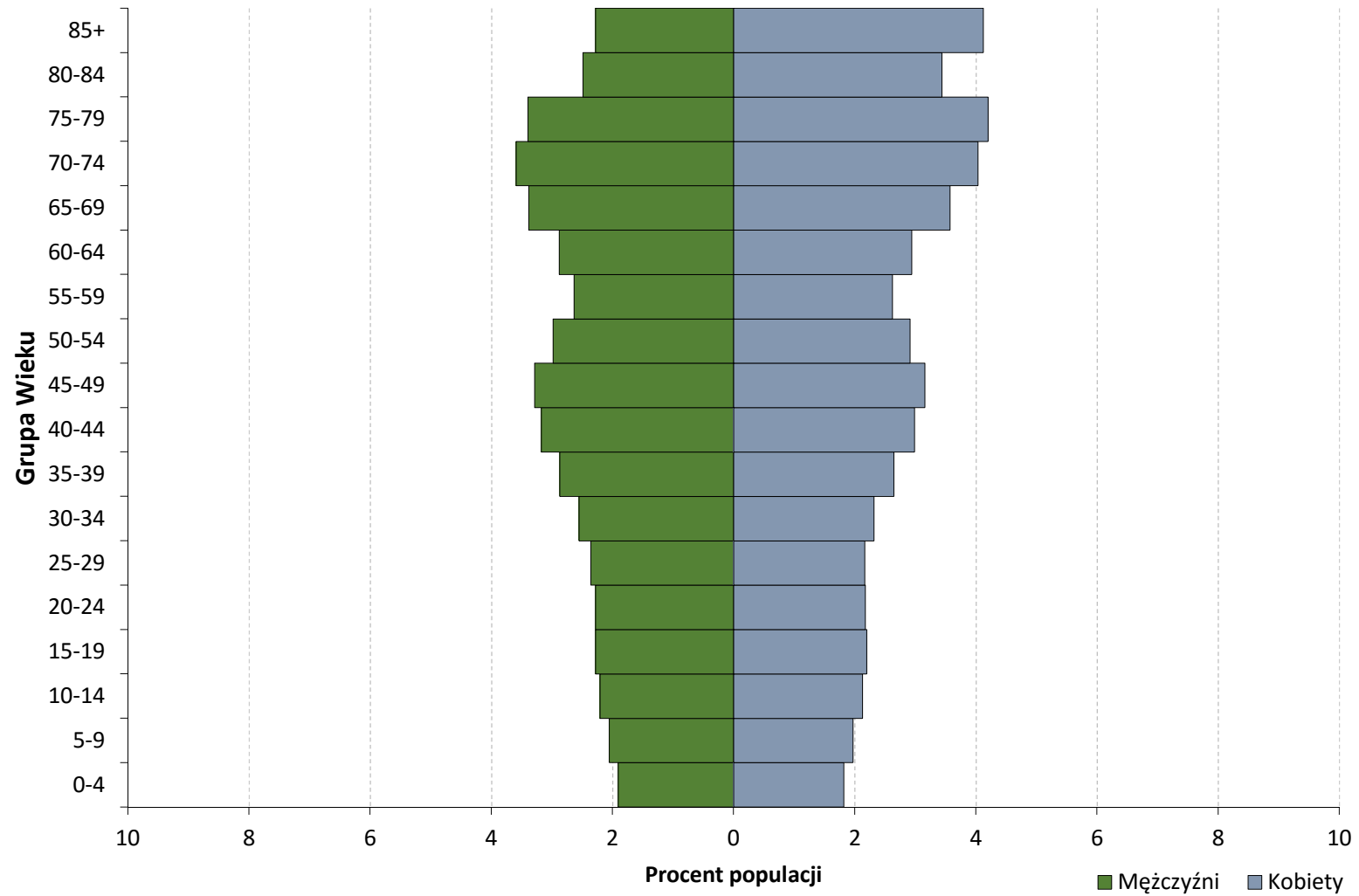
Pokolenie powojennego wyżu demograficznego (baby boomers):

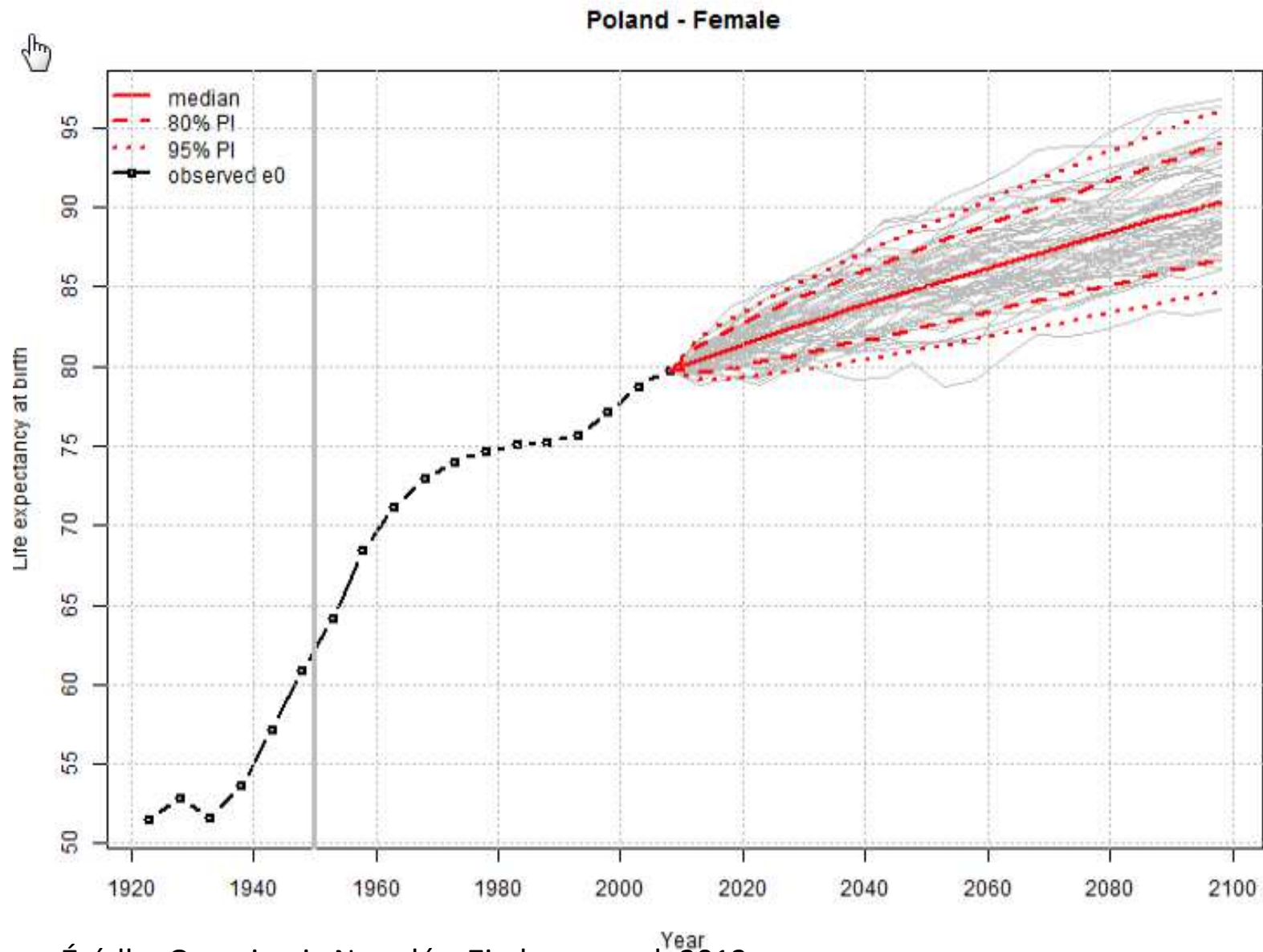
Kohorty osób urodzonych w latach 1946-1959 lub 1947-1960

Struktura ludności według płci i wieku (2060)

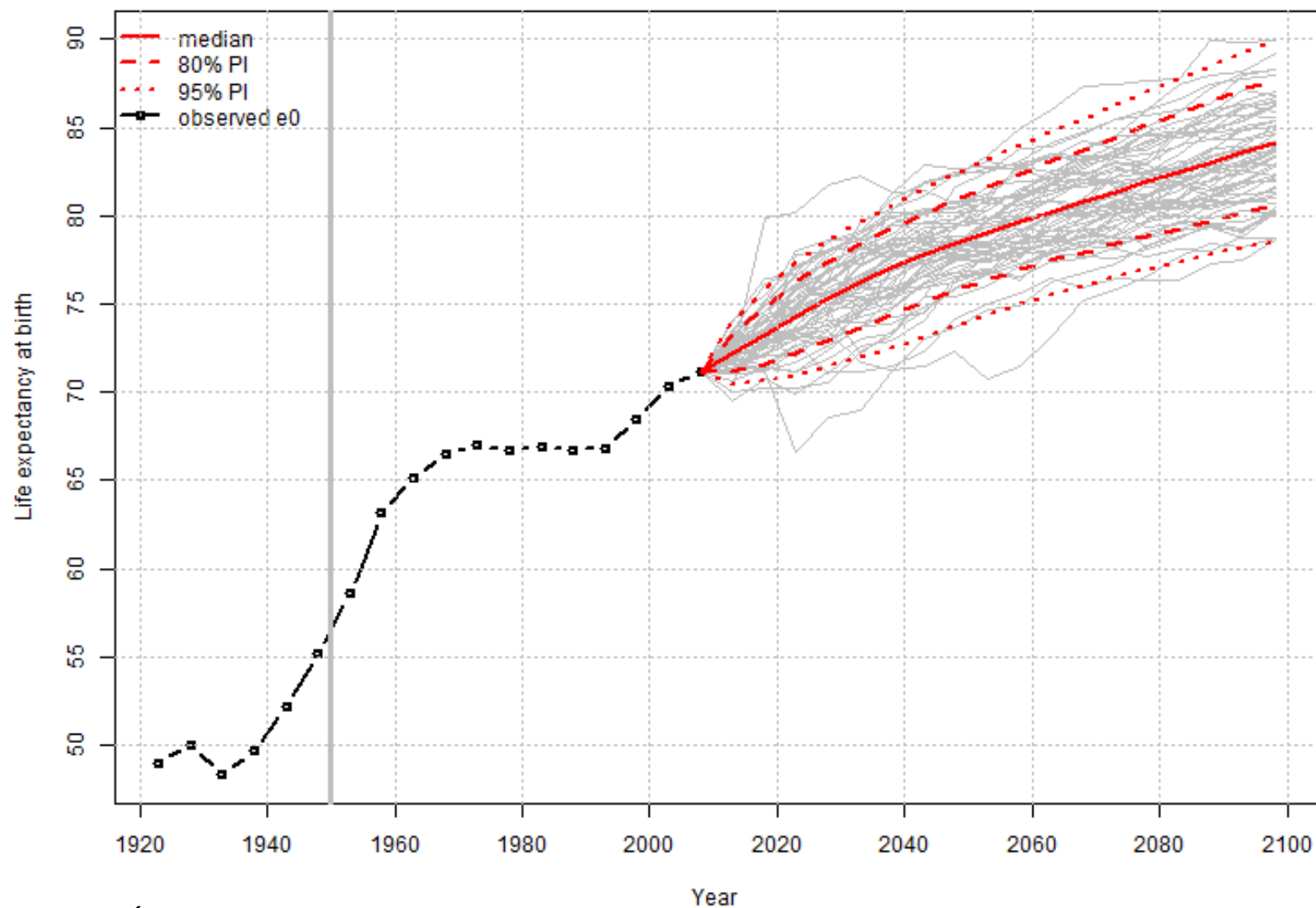
Okres

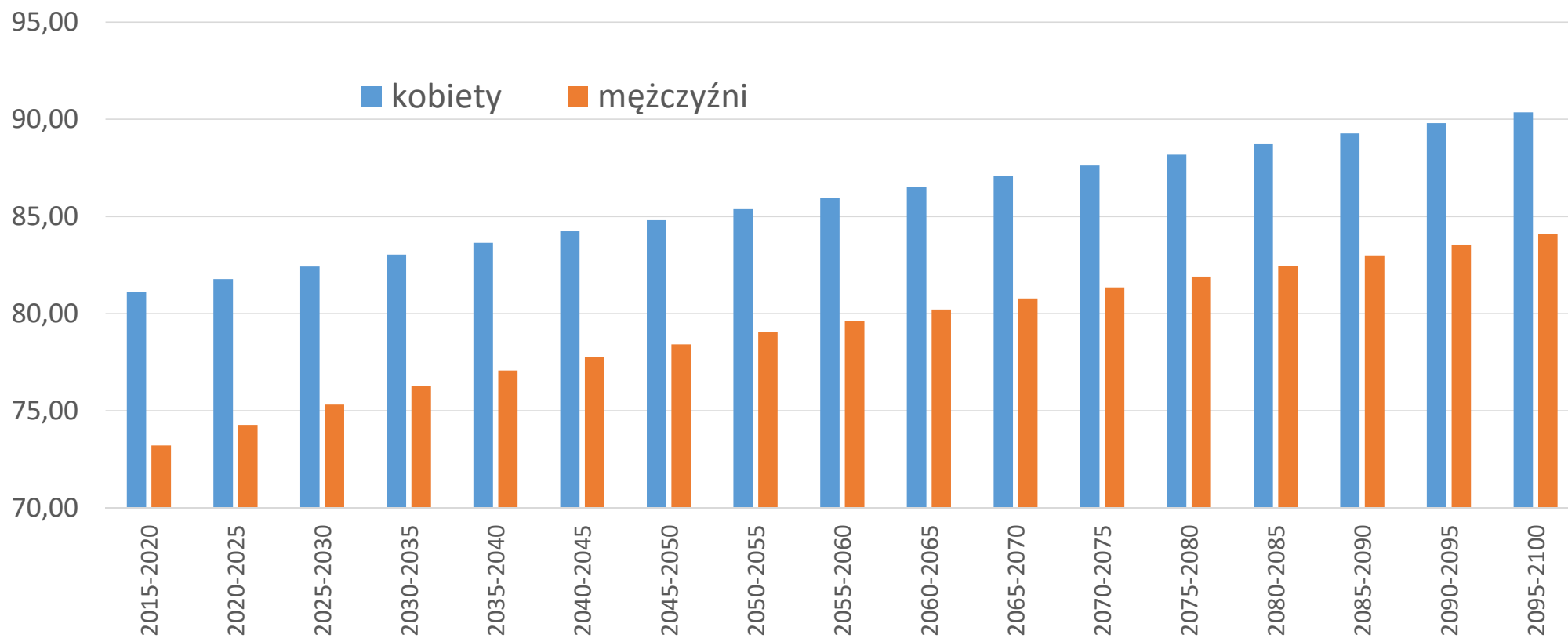
Źródło: Organizacja Narodów Zjednoczonych 2012

Poland - Male

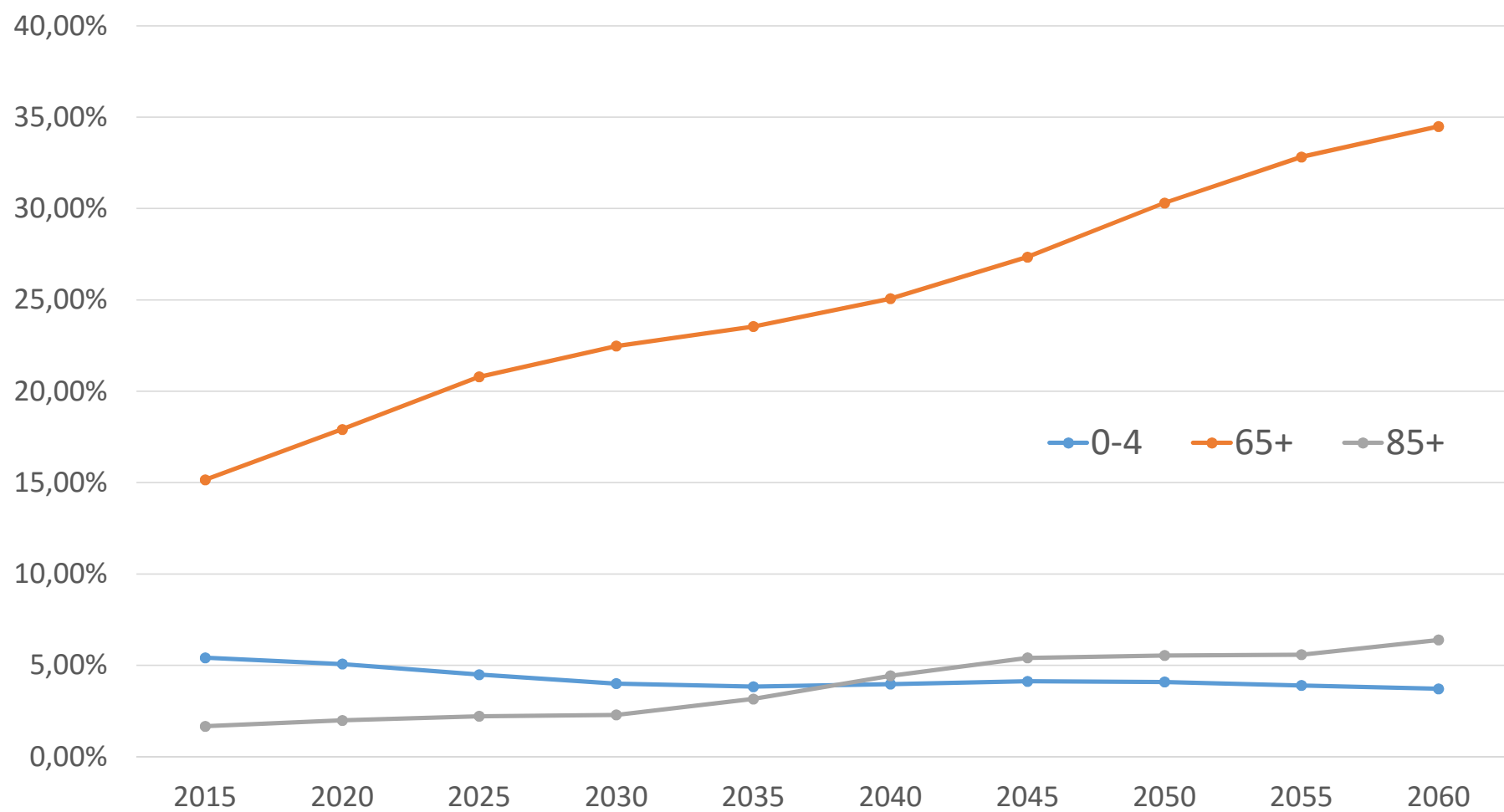

Źródło: Organizacja Narodów Zjednoczonych 2012

Trwanie życia

Źródło: Organizacja Narodów Zjednoczonych 2012

Źródło: Eurostat 2012

Osoby niesamodzielne:

	2012	2015	2020	2025	2030	2035
75+	202 164	217 009	228 956	262 076	310 991	361 451
65+	451 719	489 595	601 872	676 132	702 892	712 616

Źródło: obliczenia własne na podstawie: GUS, Prognoza liczby ludności w Polsce 2008, Warszawa 2009.

Współczynniki: potencjalnego wsparcia, wsparcia rodziców i potencjału opiekuńczego w latach 2010-2035

Rok	Potencjalnego wsparcia	Wsparcia rodziców	Potencjału pielęgnacyjnego
2012	498,6	7,1	386,3
2015	443,7	8,5	354,4
2016	425,0	9,0	344,5
2020	359,2	10,4	323,4
2025	305,8	11,4	330,2
2030	287,5	10,3	271,2
2035	276,6	13,1	219,2

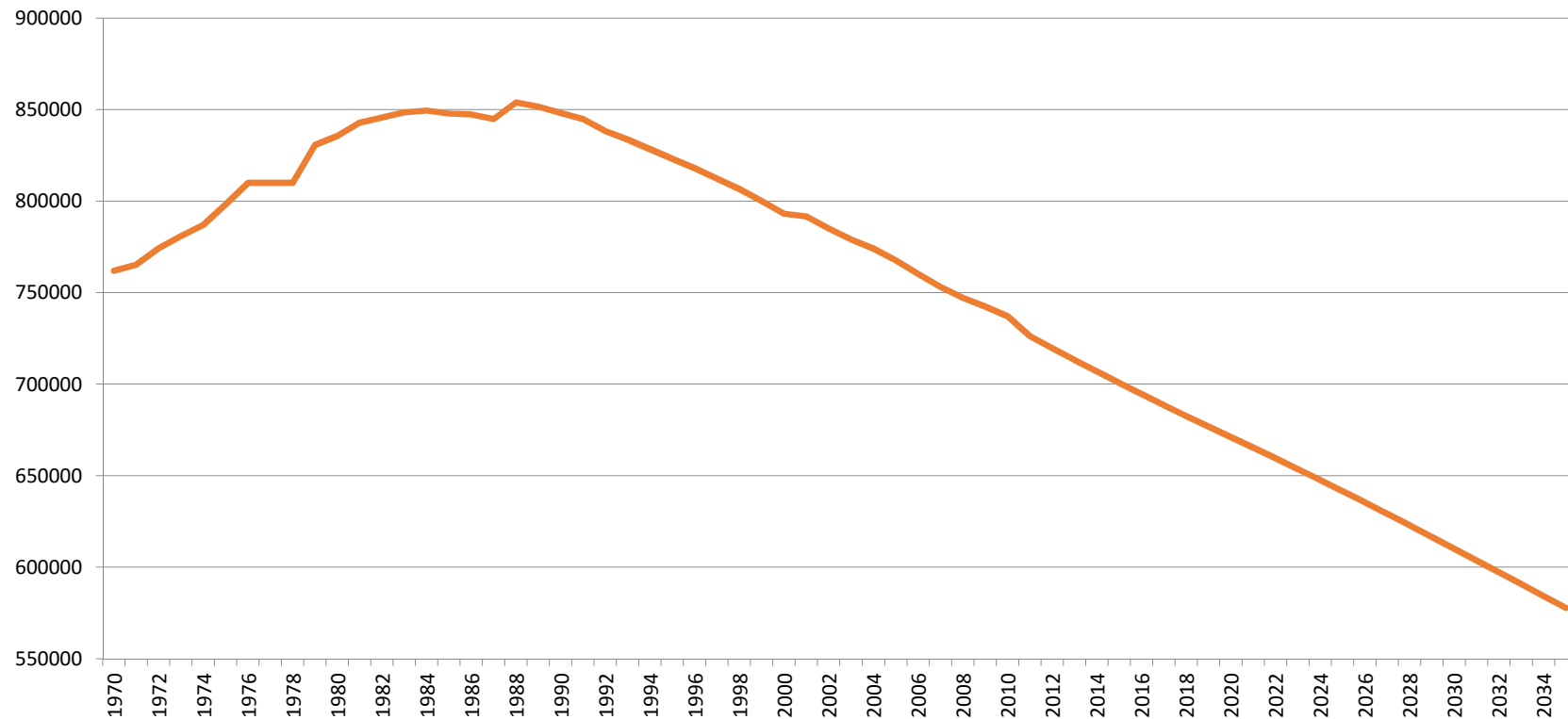
Źródło: Obliczenia własne na podstawie Prognozy ludności Polski do 2035 roku, GUS

http://www.stat.gov.pl/cps/rde/xbcr/gus/PUBL_prognoza_ludnosci_ogolem.xls dane dostępne w dniu 18.02.2013 r.

Powiat	2015		2020		2030	
	65+	80+	65+	80+	65+	80+
bełchatowski	12,4	2,9	16,4	3,0	22,9	4,5
brzeziński	16,4	4,1	19,7	4,3	24,0	6,1
kutnowski	17,8	4,3	21,5	4,7	27,4	7,0
łaski	16,6	4,2	19,3	4,3	23,7	5,9
łęczycki	18,0	4,8	20,3	5,9	25,0	6,5
łowicki	16,9	4,6	19,7	4,7	23,9	6,0
łódzki wschodni	15,0	3,5	17,7	3,2	21,5	4,9
m. Łódź	20,7	5,6	24,8	5,7	28,4	8,3
m. Skierniewice	15,5	3,3	19,9	3,9	25,1	6,2
m. Piotrków Tryb.	17,3	3,9	21,5	4,4	25,4	6,9
opoczyński	15,2	4,2	17,4	4,4	22,5	5,4
pabianicki	18,2	4,6	21,1	4,8	24,6	6,6
pajęczański	16,6	4,7	19,0	4,8	23,2	5,8
piotrkowski	15,5	4,2	17,8	4,3	20,9	5,2
poddębicki	17,6	4,4	20,1	4,8	24,3	6,3
radomszczański	17,3	4,4	20,3	4,8	24,7	6,5
rawski	15,8	4,1	18,6	4,3	23,2	5,7
sieradzki	16,2	4,1	18,8	4,3	23,6	5,9
skierniewicki	16,5	5,2	18,0	4,9	21,3	5,2
tomaszowski	17,1	4,6	20,5	4,8	24,8	6,4
wieluński	16,4	4,5	19,1	4,5	23,8	5,9
wieruszowski	14,9	3,7	17,6	3,8	21,9	5,3
zduńskowolski	16,1	3,9	18,9	4,1	23,1	5,9
zgierski	17,1	4,0	20,2	4,3	23,9	6,3

Źródło: Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050, GUS.

Liczba ludności Łodzi w latach 1970-2035

Źródło: Roczniki demograficzne GUS, Prognoza dla powiatów i miast na prawie powiatu oraz podregionów na lata 2014-2050, GUS.

Subpopulacja osób starszych:

- feminizacja,
- singularyzacja,
- spadek dochodów,
- pogorszenie stanu zdrowia.

Mikrodeteterminanty warunkujące konieczność korzystania ze wsparcia

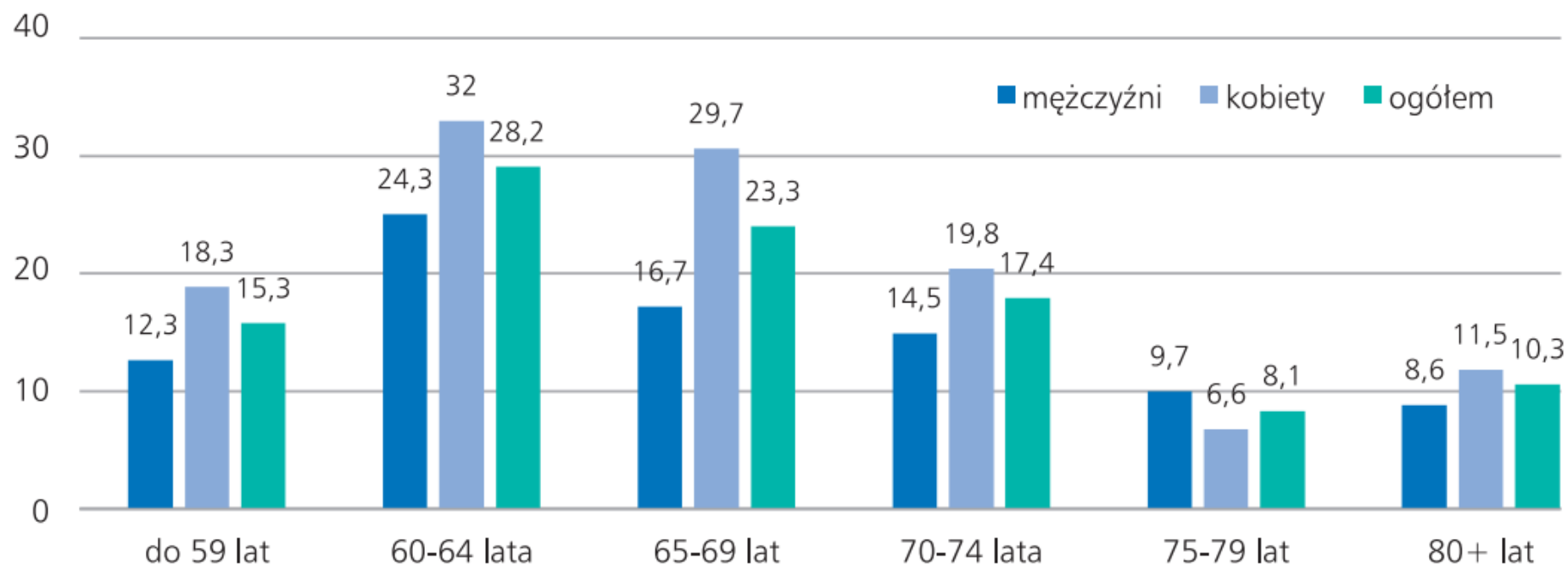
Stan zdrowia	– niepełnosprawność – niesamodzielność – choroby chroniczne
Zasoby kulturowe	– kapitał kulturowy – wykształcenie – umiejętności – umiejętności w zakresie relacji interpersonalnych
Status rodzinny	– stan cywilny – liczba dzieci – liczba rodzeństwa – dalsi krewni – jakość relacji z członkami rodziny – miejsce zamieszkiwania członków rodziny – współzamieszkiwanie z członkami rodziny
Faza życia	– role społeczne
Status ekonomiczny	– zasoby majątkowe: własność lokalu, oszczędności – dochody: transfery publiczne, transfery prywatne

Źródło: opracowanie własne

Zróżnicowanie ze względu na miejsce zamieszkania:

Odsetek osób, które w ostatnich miesiącach często czuły się odpowiedzialne za zapewnienie opieki i dobrego samopoczucia rodzicom lub starszym krewnym

Źródło: Diagnoza Społeczna 2013.

Badania

- Bobrowicz B., *Alokacja czasu: praca i edukacja versus funkcje opiekuńcze i prace domowe*, [w:] Kotowska I. E., Sztanderska U., Wóycicka I., *Aktywność zawodowa i edukacyjna a obowiązki rodzinne w Polsce w świetle badań empirycznych*, Wydawnictwo SCHOLAR, Warszawa 2007.
- Bojanowska E., *Opieka nad ludźmi starszymi*, [w:] P. Szukalski, *Przygotowanie do starości. Polacy wobec starzenia się*, ISP, Warszawa 2008.
- Duch-Krzysztosek D., *Praca płatna w życiu kobiet i mężczyzn*, [w:] P. Szukalski, *Przygotowanie do starości. Polacy wobec starzenia się*, ISP, Warszawa 2008.
- European Commission, *Eurobarometr 2009*, dane dostępne na stronie: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/pl/00191b53ff/Eurobarometer.html> w dniu 20.10.2012 r.
- Szatur-Jaworska B., *Strategia społeczna Warszawy 2009-2020. Wstępna diagnoza sytuacji seniorów w Warszawie*.
- Jurek Ł.

Na pytanie jakie byłyby najbardziej użyteczne środki, jakie rząd mógłby wprowadzić, aby pomóc osobom, które opiekują się starszymi członkami rodziny respondenci wskazują:

- otrzymywanie wynagrodzenia finansowego za zapewnianą opiekę – 35%,
- możliwość pracy w elastycznych godzinach – 31%,
- opłacanie przez rząd składek emerytalnych za czas zapewnienia opieki – 33%,
- 20% uważa, że osoba opiekująca się starszym członkiem rodziny powinna mieć możliwość tymczasowego odejścia z pracy z prawem późniejszego powrotu na to samo stanowisko,
- pomoc państwa w zakresie zapewniania bezpłatnych szkoleń dotyczących sposobów zapewniania opieki – 10%,
- 13% osób wskazało na coroczne uprawnienie do urlopu z opieką zastępczą na ten czas finansowany z funduszy publicznych.

Cele projektu:

- identyfikacja potrzeb w zakresie opieki nad osobami starszymi (osoby w wieku 75 lat i więcej),
- zdiagnozowanie jak – w warunkach zatomizowania rodziny – wygląda w Polsce obecnie opieka nad osobami starszymi z perspektywy dwóch pokoleń – wspieranego (seniorzy) i wspierającego,
- określenie implikacji wynikających ze starzenia się populacji i wertykalizacji sieci rodzinnej dla systemu opieki nad osobami starszymi.

Badanie:

- wywiady kwestionariuszowe z 200 diadami na terenie Łodzi i 200 na terenie Warszawy,
- łącznie w badaniu wzięło udział 400 respondentów,
- respondentami byli losowo dobrani seniorzy, którzy na dzień badania mieli ukończone 75 lat życia oraz ich opiekunowie. Miejscem zamieszkania seniorów było jedno z wymienionych miast,
- wywiadu z respondentami realizowano techniką ilościową PAPI. Następnie wypełnione kwestionariusze poddawano digitalizacji z wykorzystaniem procedury DDE (double data entry),
- przyjęto zasadę, iż najpierw rekrutowano seniora, a następnie jego opiekuna.

Wywiad seniorzy

- Informacje o respondencie
- Sytuacja zdrowotna
- Sytuacja rodzinna
- Potrzeby opiekuńcze i pomoc krewnych
- Wsparcie udzielane przez osoby bliskie niespokrewnione
- Pomoc ze strony instytucji formalnych
- Sytuacja ekonomiczna
- Plany migracyjne

Wywiad opiekunowie

- Informacje o respondencie
- Sytuacja zdrowotna podopiecznego
- Sytuacja rodzinna
- Potrzeby opiekuńcze i pomoc krewnych
- Wsparcie udzielane przez osoby bliskie niespokrewnione z podopiecznym
- Pomoc ze strony instytucji formalnych
- Sytuacja ekonomiczna podopiecznego
- Świadczona pomoc a inne sfery życia opiekuna

Stan zdrowia

Seniorzy:

• Bardzo dobry	1,5%
• Dobry	31,0%
• Taki sobie	42,5%
• Zły	22,0%
• Bardzo zły	3,0%

Opiekunowie:

• Bardzo dobry	5,5%
• Dobry	31,0%
• Taki sobie	41,5%
• Zły	19,0%
• Bardzo zły	3,0%

Wychodzenie z domu:

Nie	14,5%
Tak	60,5%
Wyłącznie w asyście innych osób	25,0%

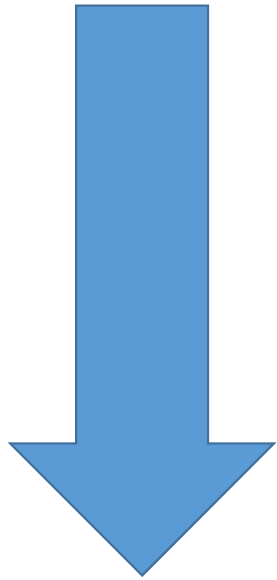
Wydarzenie, które spowodowało konieczność korzystania z pomocy krewnej:

Nie	69,5%
Tak	30,5%
Jakie wydarzenie?	
Wylew/udar/zawał	21,3%
Gorszy stan zdrowia	19,7%
Śmierć kogoś bliskiego	11,5%
Złamanie/uraz kończyny	8,2%
Wiek	4,9%
Wypadek	4,9%
Operacja	3,3%
Paraliż	1,6%
Pobyt w szpitalu	1,6%
Transport do szpitala	1,6%
Inna choroba	23,0%
Brak danych	3,3%

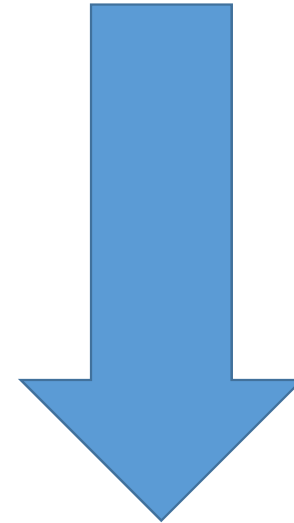
Status rodzinny:

- Współmałżonek 17,5%
- Dzieci 93,5%
- Wnuki 82,5%
- Synowe/zięciowie 55,0%

Wsparcie

otrzymywane
(received social support)

postrzegane
(perceived social support)

Kto pomaga:

• Współmałżonek	13,0%
• Siostra	3,0%
• Brat	0,5%
• Córka	58,5%
• Syn	24,0%
• Synowa	10,5%
• Zięć	7,0%

Motyw udzielania pomocy (seniorzy):

Senior:

- Obowiązek 65,0%
- Nie ma nikogo innego, kto mógłby się opiekować 33,5%
- Wspieram finansowo opiekuna 7,5%
- Opiekun mieszka najbliżej 23,0%

Opiekun:

- Obowiązek 82,5%
- Nie ma nikogo innego, kto mógłby się opiekować 25,0%
- Senior wspiera mnie finansowo 8,5%
- Inny powód 10,0%

Zaspokojenie potrzeb opiekuńczych:

Opiekunowie:

• Nie	6,5%
• Prawie wszystkie	6,5%
• Tak	87,0%

Seniorzy:

• Nie	2,5%
• Prawie wszystkie	4,5%
• Tak	93,0%

Preferowany opiekun (seniorzy):

• Współmałżonek	8,5%
• Cóрка	57,0%
• Syna	15,5%
• Wnuk/Wnuczka	20,5%
• Znajomi	0,5%
• Osoba niespokrewniona	10,0%
• Inna osoba	12,0%

Powody nieudzielania pomocy przez innych krewnych:

• Pomoc osób, które już mi pomagają jest wystarczająca	38,0%
• Zbyt duża odległość	23,0%
• Brak innych bliskich krewnych	19,5%
• Brak czasu	4,5%
• Brak zainteresowania rodziną/kłótnie rodzinne	3,0%
• Z powodu własnych chorób/problemów	2,0%
• Pomoc jest udzielana w momencie wyrażenia takiej potrzeby	2,0%
• Brak poczucia obowiązku	1,5%

Pomoc uzyskiwana od krewnych:

1. Utrzymywanie mieszkania w porządku i czystości,	19,1%	21,2%	20,8%
2. Dokonywanie zakupów,	19,7%	20,4%	26,4%
3. Załatwianie spraw bieżących np. dokonywanie opłat administracyjnych, umawianie wizyty lekarskiej itp.,	18,4%	18,1%	15,3%
4. Zapewnianie i podanie posiłku,	11,7%	12,4%	12,5%
5. Pranie i zmiana bielizny,	8,6%	6,2%	4,2%
6. Przynoszenie opału i palenie w piecu,	3,4%	1,8%	1,4%
7. Przynoszenie wody i wynoszenie nieczystości,	3,3%	2,2%	4,2%
8. Zabiegi pielęgnacyjne,	6,5%	6,6%	4,2%
9. Pomoc przy ubieraniu,	4,4%	5,3%	4,2%
10. Zabiegi medyczne,	4,1%	4,0%	5,6%
11. Inna	0,8%	1,8%	1,4%

Co zrobić gdy brakuje opiekunów?

- Pielęgniarki - imigrantki
- Kolonializm geriatryczny (gerontologic colonialism)
- Wspólnoty samopomocowe seniorów
- Wykorzystanie rozwoju nowoczesnych technologii

Automatyczny system wspierania seniorów:

- Guziki bezpieczeństwa
- Inteligentne domy:
 - inteligentne czujniki (smart sensors)
 - optical recognition units
 - czujniki niebezpiecznych sytuacji
- Inteligentne ubrania
- Roboty

Usługi społeczne:

- Bierne
- Czynne

Usługi społeczne dla osób starszych:

- Certyfikacja usług opiekuńczych
- Kompleksowy system usług w miejscu zamieszkania
- Przegląd mieszkania
- Wolontariat osób starszych na rzecz osób w różnym wieku
- Banki czasu
- Babcia, dziadek do wynajęcia

Dziękuję za uwagę